

وبینار رنگ و هنر از منظر حضرت علی(ع) در نهج البلاغه

پژوهش‌های فلسفه و هنر
معاونت پژوهش و فناوری دانشکده شریعت

گروه طراحی پارچه و لباس
همایش آیین رنگ و هنر از منظر حضرت علی (ع) در نهج البلاغه (پژوهشی)

زمان: ۱۳۹۹/۰۸/۲۲ - ۱۵:۴۵ لغایت ۱۷

مدرس: خانم دکتر فاطمه عسگری
مدرس دانشکده فنی و حرفه ای دکتر شریعتی

آدرس اینترنتی: <http://class2.shariat.ac.ir/ee>

به گزارش معاونت پژوهش و فناوری، در روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۹/۸/۲۲، با همکاری گروه طراحی پارچه و لباس؛ وبیناری با عنوان "رنگ و هنر از منظر حضرت علی(ع) در نهج البلاغه" مدرس سرکار خانم دکتر فاطمه عسگری برگزار گردید.

بررسی هنر در نهج البلاغه، مبحث خوشنویسی و قواعد خوشنویسی در فرازهای نهج البلاغه، توجه امام علی(ع) به صنعتگران و هنرمندان و نیز رویکردهای مختلف امام علی(ع) به رنگ و نور از نگاه هنری و تجسمی از جمله محورهای مطرح شده در این وبینار بود.

در این راستا تلاش شد تا نماد پردازی انواع رنگ ها بررسی شود و نیز رویکرد طبیعت گرایانه و رویکرد تجسمی بازگو شود. در رویکرد تجسمی اقسام ترکیبات رنگی مطرح شد که خلاصه ای از آن در نکات زیر اشاره می شود.

رنگ، جهان پیرامون ما را در بر گرفته است و دامنه وسیعی از معانی را شامل می شود. همواره انسان در برابر رنگ واکنش های خود آگاه و ناخود آگاه دارد و احساسات را نیز تحریک می کند. همواره شناخت ما از رنگ ها همان طور است که آنها را درک می کنیم در این حالت آنها را با طول موج های متفاوت در مغز خود دریافت کرده و رنگ هایی متفاوت را در دیده خود تجسم می کنیم. رنگ ها در معانی خود با فرهنگ و عقاید جوامع گره خورده اند و ترجمان ملت ها و منش فکری را بازگو می کنند.

در قرآن و نهج البلاغه، واژه رنگ با عنوان صبغ (مجرد کلمه رنگ) و صبغه شیوه کارکردی رنگ همراه است (صَبْغَةٌ...). از لون نیز یاد می شود و الوان تکثر رنگ ها در عالم را بازگو می کند. رنگ در کلام قرآن، مفاهیم غیر مادی دارد.

معانی مختلفی از آن برداشت می‌شود. در سوره روم، آیه ۲، اختلاف رنگ‌های بشر بیان شده است همچنین در سوره فاطر، آیه ۲۸ و ۲۷ در اثر نزول باران، میوه‌هایی رنگارنگ پدید می‌آید و نیز در کوه، رگه‌ها و خطوط سفید و سرخ و سیاه و رنگارنگ، وجود دارد. این آیه، رنگارنگی طبیعت را جزئی از زیبایی‌های هستی، شگفتی خلقت و نمودهای حق را در کثرت رنگها می‌شمارد. از میان اندیشمندان مسلمان، سهروردی از جمله افرادی است که در این زمینه تلاشهای بسیاری را به ثمر رساند.

بازگویی رنگ و زیبایی‌های آن در گفتارهای نهج البلاغه که سرشار از گفته‌های فصیح و بلیغ امیر المؤمنین علی(ع) است، در فرازهای متعددی از این کتاب، مباحث زیبایی پیرامون رنگ مطرح شده است. رنگها در این مجموعه، هر یک در عین تکثیر و هماهنگی، اشاره به وحدانیتی جاوید دارند و تصویری از عالم محسوس را که صورتگری وجود حق است به تصویر می‌کشند.

رنگ ها در نهج البلاغه با سه دیدگاه از منظر حضرت علی (ع) بیان شده اند. رویکرد اول بر وجه نمادین رنگ ها اشاره دارد. این نمادها در مورد رنگ سفید، سبز و مبحث نور بیشتر دیده میشود. در رویکرد دوم که به رویکرد طبیعت گرایی اشاره دارد تأثیرات روانی رنگ بر روی بشر و نیز ارجاعات رنگ در طبیعت حیوانات، انسانها و گیاهان حتی آسمان و زمین وصف می شود. در دیدگاه سوم بر وجه زیبایی شناسی و تجسمی رنگ توجه می‌شود که فام های رنگی، درخشندگی، شدت رنگ، هماهنگی، هارمونی و تضاد رنگها و نیز فام های مکمل پرداخته می‌شود و بعد تجسمی در سایه انتقال معانی بازگو می گردد. به طور کلی رنگ سبز و سفید بیشترین تعداد و زرد کمترین بار در نهج البلاغه آمده است. در حالیکه که مبحث نور بیشترین خطبه ها را شامل شده است. رنگ سفید و نور از آنجا که بیشترین تعبیر رنگی را دارد، اشاره بر وحدت در کثرت و کثرت در وحدت دارد سفید نماد وجود است و متحدکننده همه رنگ ها. سبز نیز به دلیل اشاره به جلوه روانی و گیرایی بصری در سیطره جمال الهی از پدیده های هستی و طبیعی بیشترین تذکرات را دارد.

امام علی (ع) در بسیاری از فرازها به ویژگی ها، روابط متقابل و جنبه بصری و تزئینی رنگ ها نیز توجه داشته و آنها را تجلی وجود الهی و اسماء لطیفه و بیان ذوق می‌داند. در پاره‌ای از فرازها، برای ذوق و زیبایی شناسی با ترجمه خوش نما و جلوه روبرو هستیم. خطبه ۱۶۴ بیشترین جلوه بصری را بازگو می‌کند و از رنگارنگی و هارمونیهای مختلف، تک فام، تلفیقی و یا تضاد رنگی صحبت می‌کند. همنشینی و درخشندگی رنگ ها و بعد از آن تضاد بیشترین توصیف را از رنگ ها مطرح می‌کند. این توصیفات یکی از زیباترین متونی است که در عین فصاحت و بلاغت کلام، توصیفات تجسمی زیبایی دارد و خبر از وحدانیتی می‌دهد که ذات مطلق را نشان می‌دهد.

1- **نوم سر نیلی بجای** ۹ منقش بر لعلش گرانش مماند لوله ای برین کشیده و رنگه است جای فرودش گرن تا شکستش بپوش رنگ نیلی یعنی سر سر است

در اینجا با زاویه ۹۰ درجه نورش را شکسته می‌دهد به سبک که نیلی کشیده کند پارچه را با آن رنگ می‌کنند این رنگ از قندوق در سبک جویس شایع بوده و بیشتر برای رنگ گرم پارچه های پشمی استفاده می‌شد تا جزی شبیه به رنگ لاجورد است اما زاویه یعنی برای پارچه های منسوج به سبک که کشیده می‌شود این پارچه در گذشته از نوع سبک پشم و کرشمه‌ها بودند که علاوه بر سری زمستانی داشت.

2- **سپهر رنگ سیه آینه‌ها نه است** است که برای و همچون رنگ قمر در خسته‌گی مایه

3- **سپهر رنگ سیه** به سبک زمستانی است. خسته‌گی پارچه‌ها به سبک زمستانی است و این رنگ در گذشته برای رنگ زمستانی استفاده می‌شد تا جزی شبیه به رنگ لاجورد است اما زاویه یعنی برای پارچه های منسوج به سبک که کشیده می‌شود این پارچه در گذشته از نوع سبک پشم و کرشمه‌ها بودند که علاوه بر سری زمستانی داشت.

وینارا طراحی پارچه

وجود رنگهای گوناگون در مناظر طبیعی، پرندگان و سایر موجودات که در هیچ اندازه ذکر شده است همه متکلم شده از یک واقعیت است از این نحو، تشکیک وجود در عین وحدت است. در تمثیل دیگری از وحدت وجود

فروید مانند نور است و مسکلت مانند شبیه های رنگارنگ

چون نور از شبیه‌های مختلف رنگارنگ متجلی شود با آنکه حقیقت نور واحد است پسند نوری را که از شبیه‌های رنگارنگ منبسط می‌شود و به رنگهای متعدد می‌رسد (سپهر، ۱۳۶۶: ۱۳۳)

وینارا طراحی پارچه

خطمعی دیگری مقدس ۱۵۵، ۶۰، ۱۵۷، ۶۰، ۱۸۲ و ۱۸۹

قرآن را نور می‌دانند که حامل هدایت بشر می‌باشد.

در جایی دیگر، نور، نمادی از طیب نفس و حکمت تعبیر شده است همانند آنچه افرازم علی (ع) در توصیه به کارگزارش در عصر آیه‌نامه معلومت یاد که هر مأمونی را اطمین است که به او اعتماد می‌کند، و از نور غنای بهره می‌گیرد (سپهر، ۱۳۶۶: ۱۳۵). نور علی روشنائی بخش همه به خصوص لازمه کارگزاران است.

وینارا طراحی پارچه